

TELEGRAFULU ROMANU

Nr. 51.

ANULU XXII.

Sabiuu in 30 Iunie (12 Iuliu) 1874.

Telegrafulu ese de doue ori pre septemana: Duminec'a si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiuu la espeditura foiei, pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catra espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiuu este pre anu 7 fl. v. a. car pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte parti ale Transilvaniei si pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inscrerale se platescu pentru intai'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Invitare de prenumeratiune la „Telegrafulu Romanu“

pre o jumetate de anu (Iuliu-December) alu anului 1874. — Pretiulu abonamentulu pre 1/2 de anu e:

Pentru Sabiuu 3 fl. 50 cr. v. a.

Pentru Monarchia austro-unguresca 4 fl. v. a.

Pentru Romani'a si strai-natate, 6 fl. v. a.

DD. abonanti sunt rugati a nu intardiá cu tramiterea prenumeratiunilor.

Adresele ne rugamu a se scrie curatu, a se pune numai post'a ultima, dara nu cate doue poste ultime, si in locu de epistole de prenumeratiune recomandamu on. publ. aviserile postali, (**Posta-Utalvány. — Post - Anweisung.**) cá impreunate cu spese mai putiene si cá mai sigure pentru inaintarea baniloru de prenumeratiune la

Editor'a „Telegrafulu Romanu“ in Sabiuu.

Progresu séu regresu.

Majoritatea din diet'a Ungariei iera a svulu ocaziune de a areta ce cugeta despre multiamirea nationalitatiloru. Siedintiele dela 1 Iuliu incóce au aretatu prin rostulu deputatiloru **P o l i t u s i T i s z a** a cu deosebire cate graduri are acum barometruulu nationala politicu din Ungari'a. Si in adeveru trebuie sa dicemu, ca ori catu de aduncu au taiatu reprezentantulu Panciovianu, Dr. **P o l i t u**, in carnea reului de care laboréza majoritatea, ori catu aru fi mersu elu de departe in foculu desbaterei, sa dicemu pana la escesu, n'au esitu

FOISIORA.

I m n u

la momentulu Marelui Andreiu:

(Poesia de Z. Boiu, melodi'a de D. Cuntianu.)

1. Romanime multu cercata,
Pune doliu innoitu;
Ca perdú-si o stea din ceriu-Ti,
Pre Andreiu Metropolitu!
Dá, Andreiu intaiu chiamatulu,
Dá, Andreiu aduncu oftatulu,
Ce cá viéti'a-si Te-a iubitulu, —
Ah, Andreiu a adormitulu!
2. Viéti'a Lui de fapte 'nalte,
Cá diamante, síru de síru;
Mórtea lui in suferintie,
Mórte sánta de martirulu!
Unde su lacrimi, unde-i jale,
Juste, cum suntu ale tale?!
Unde e alu loru finitu? —
Ah, Andreiu a adormitulu!
3. O! Parintele 'ndurárei,
Celu-ce totulu carmuiesci,
Care si 'n cercári profunde
Totu-déun'a ne iubesci, —
Pre Andreiu 'lu odichnesce,
Unde viéti'a infloresce!
Nemorirea si-a gatitulu:
Dá, Andreiu, Tu n'ai muritulu!

din limitele patriotismulu celui adeveratu; pre cându conducatoriulu stángei centrali **T i s z a**, cu consensulu dreptei intregi, prolege unu reu pentru patria, exclusivismulu magiaru.

Noi nu ne-amu facutu ilusioni nici odata despre nici o partida, despre nici o fractiune din diet'a Ungariei si asiá cele intemperate in siedintiele din 1 Iul. incóce, pre noi nu ne suprinde de locu. Amu repetitu de multe ori, de câte ori erá sa se aduca o lege mai insemnata, cá parintii patriei sa nu se puna pre terenulu celu pedisio, de unde sa nu se mai póta impedeá reulu amenintatoriu fia din launtru fia din afara. Cáci nimic'a nu e mai reu decâtu cându reulu cu séma din afara se spriginesce prio nemultiamirea dinlauntru.

In desbaterea cea infocata din dílele din urma au caditu in parlamentulu Ungariei cuvinte care singure póta amenintiarea in sine. S'a amintitu de reactiune, de absolutismu. Viéti'a organica a unui statulu, cându se desvólta normalu, cându cauta sa indeplinéscá tóte trebuintiele in tóte partile si directionile organismulu seu, lu face pre acest'a intregu, sanatosu, tare si neaccessibilu pentru ori ce influentia rea, vina ea de ori si unde. Nici reactiunea, nici absolutismulu nu se póte veri acolo, unde constitutionalismulu este insufletirea tuturoru partiloru constitutive ale statulu, fia acei ce voru sa le introduca pre acelea inca atáta de multi si inca odata státu de puternici.

Parintii patriei, din majoritatea dietei nu aru trebú sa se conduca de idei unilaterali. Ei aru trebú sa cugete ca in decursulu seculiloru, mai multu séu mai putieniu, au concursu tóte popórele la consolidarea statulu, aru trebú sa cugete, ca si crisele prin care au trecut statulu nostru, totu-déun'a s'au escatu séu s'au maritu prin neintelegeri si nemultiamiri interne si ca unde au lipsitu de o parte prudentia barbatiloru politici de statulu, a fostu de ceea-lalta parte suferintia patriotica, in sperantia la unu viitoriu mai bunu, numai cá intregitatea patriei carea are mis-

Care este scopulu cetirei si cum trebuie sa fia ea — cetirea, pentru cá sa póta corespunde pre deplinu scopulu ei?

(Urmare.)

Eu nu-mi potu inchipuf cum póte cine-va asceptá avantajiu in literatura si progresu in sciintie feliarite si latite, cum póte asceptá o cultura generale, pre cându tocm'a fundamentulu invetiamentulu e slabu!

Invet astfeliu trebuie sa instruedie pre scolari, cá nu numai pana suntu ei sub padia si dictatur'a lui sa celéscá si invetie de frica; ci totu-déun'a, din mare atragere, din dragoste adeverata si curata sa celéscá si invetie, sa se deprinda a judecá si a intielege cetirea, cá apoi dopa esirea loru din scóla in lume, in viéti'a practica sa fia inradecinata in ei placerea de a se ocupá cu cetirea diferiteloru opuri si jurnale instructive si de interesu comunu.

Dara sa me esprimu scurtu si la intielesu: Invet. trebuie sa instruedie pentru viéti'a, dara nu pentru scóla; pentru individulu care-i este lui incredintiatu spre crescere, dara nu pentru esameanu! etc. etc. A facutu unu invetiatoriu asiá si atát'a? Atunci eu credu si sustieniu ca a facutu destulu, ba au facutu intr'a-deveru fórte multu, pentru ca a pusu basa buna si fundamentu adeveratu si bunu.

Déca inse invet. n'a facutu asiá, si

siunea de a fi mama si sculu tuturoru sa nu patiméscá ce-va.

Déca in onu procesu asiá indelungatu patriotismulu popóreloru au datu atátea probe, pentru ce sa se recompenseze aceste acum prin atát'a neincredere? incátu, din caus'a unui periculu imaginatu, si de care popórele nemagiare nu s'au facutu culpabile, nici odata, indirecte sa se recomende de cátra unii deputati chiaru si sentintia de mórte pentru nationalitati.

Dopa noi joculu cuvinteloru rostite de cátra mai multi deputati magiari despre nationalitati si in contr'a nationalitatiloru este unu jocu periculosu. Suntemu departe de a amenintiá, inse tocm'a din datorintia patriotica trebuie sa damu espressionu temerei nóstre, pentru ca nóue ni se pare, ba amu poté dice ca suntemu convinsi, ca logic'a faptelor ne poté lovi pre toti fára deosebire si periculu susu atinsu ne poté ingropá tesaurulu celu mai scumpu, la care privimu toti cu asemeenea aviditate, acest'a este tesaurulu constitutionalismulu patriei.

Patri'a, credemu noi aru castigá cu multu mai multu, déca pretensiunile deputatiloru nationali s'aru primí cu sánge mai rece, déca s'aru judecá cu inim'a mai liniscita si déca suntu gresite, cáci infalibilitatea nu poté fi inserisa pre stindardulu nici unei partide, s'aru combate fára de a alergá numai decâtu la provocarea reactiunei, absolutismulu, Sudslaviei, Daco-romaniei.

Pentru ceste din urma lipsescu elementele realisatórie si popórele respective nu simtu lipsa de densele si de aceea nici nu le trece ómeniloru seriosi asiá ce-va prin minte. Cele dintai nu le doresce nimenea, cáci cine aru schimbá bucurosu libertatea cu arbitrarismulu; inse este periculosu a le zugraví de atátea ori pre parete, din causa ca in Europ'a suntu inca multe elemente de aceste si déca le vomu pomeni adeseori vomu pati-o cu ele cá bab'a ce-si chiamá neincetatu mórtea.

Speramu ca la desbaterea speciale a novelei electorali, diet'a va fi mai calma,

n'a pusu pre copilu in stare cá si dopa ce va esi din scóla sa se póta singuru de sine cultivá si perfectioná prin cetire continua etc. atunci n'a facutu nimic'a — dara chiaru nimic'a. Apoi cumca atátu invetiatorii cei-lalti — antecesorii nostrii, cátu si noi astadi n'amu facutu si nu facemu asiá si aceea cum si ce aru trebú sa facemu este doveditu dejá de ajunsu, esemplulu ne jace impregiurulu nostru. Si ce felu de esemplu 'mi va cere cine-va altulu, cá déca 'lu facu sa-si intórne privirea asuprá masei celei mari a poporulu, dara cu deosebire a tinerime care a trecut pri scólele poporale, si astadi nu numai ca ei nu iau cartea in mána nici decum dara chiaru si pre altii — pre copiii loru i disgusta ba i si cértá si inca si batu vedendu-i ca se ocupa cu cárti — cu cetire — cu scriere etc. Ce semne suntu acestea? Semne intr'a-deveru invederate ca acci'a pre sub a cáror'a instructiune si educatiune au trecut atari individi nu numai ca nu si-au implinitu chiamarea, nu numai ca n'au facutu nimic'a pentru cultura masei celei mari a bietulu poporu, dara inca tocm'a din contra tocm'a intorsu, au facutu fórte multu, cáci l'au adusu pre omu in stare clocita — nici rece nici calda.

La aceste póte-mi va obiectá cine-va ca déca invetiatorii si instructorii nu au satisfacutu pre deplinu chiamarei loru pana acum, apoi de unde avemu atáti'a barbatii invetiati si bravi, si de unde atát'a

si va trage mai bine séma de tóte cuvintele ce resuna in cas'a dietei; ca propuneri cum a fostu a deputatulu **N e m e s i u** voru fi considerate, ca chiaru cuventári cá a deputatulu Dr. **P o l i t u** nu voru fi respinse cu fur'e cea lunga a intolerantiei nationale.

Suntemu unu statulu compusu din mai multe nationalitati, nu inse fractiuni de nationalitati, amu traitu mii de ani la olata intre grele fortune si mari suferintie de totu felulu, si acum in secululu lumineloru sa nu mai putemu nici baremu t r a i la olata?

Acest'a nu aru fi progresu ci celu mai crasu regresu.

Diet'a Ungariei.

B o d a p e s t ' a in 2 Iuliu 1874. (Cas'a reprezentantiloru) s'a deschisu prio vice-pres. **C. T o r m a** la 10 óre.

Petitionile presentate se transpunu la comissinnele petitionaria.

Iol. **H o r v a t h** indrépta cátra ministrulu de interne, care in siedintia de eri s'a dechiaratu pentru acceptarea proiectulu de resolutiune facutu in privintia cercurilor electorali din Transilvania, acésta interpelatiune: Are ministrulu de cugetu a substerne proiecte de legi relative la nóua impartire a cercurilor electorali din Transilvania si in legatura cu acésta relativu la regularea fundulu regiu, si cum va esecutá proiectulu comissionei centrali ce l'a primitu?

Ministrulu de interne contele **S z a p á r y** respunde, ca s'a delegatu o comissione care are sa faca unu operatu despre acésta afacere; ministrulu va studiá acestu operatu in detaiu si in sesiunea de tótna inainte de ce se va esecutá numitulu proiectulu de resolutiune va substerne inaintea Casei representative proiectele de legi necesarie.

I. H o r v a t h se dechiará multiamitu cu responsulu pre care Camer'a lu ia spre sciintia.

Ig. H e l f y face cátra ministrulu

tenerime la tóte scólele? etc. La acésta si alte obiectiuni de felulu acest'a eu respundu deocamdata numai atát'a: Rari, fórte rari barbatii rari si renumiti, nu numai din trecutu, ci chiaru si de astadi se voru aflá cari se reduca si deduca starea si aflarea loru cea buna materiala si spiritala, la si dela fundamentulu celu bunu si tare pusu inca in scóla populara prin invetiatorii respectivi pre sub a cároru instructiune si educatiune elementaria au trecut; ci din contra credu ca cei mai multi, déca nu toti, — au dopa Ddieu, au sa-si multiaméscá starea cea buna a loru numai si numai siesi — diligintiei si talentulu loru, ori altui individu, póte, care n'au avutu nici o influentia asuprá crescerei loru; dara din norocirei-au sfatuitu si indrumatu etc.

Cu mare bucuria asiá ceti sa-mi póta cine-va areta numai vre-o câte-va esemple contrarie parerei mele! ca adeca invetiatorii séu educatori s'au binemeritatu de chiamarea loru si ei au datu astfeliu de barbatii prin punerea fundamentulu celu bunu.

Dara sa concedemu si sa afirmamu chiaru, — ceea ce dopa parerea mea nici decum nu se póte —, ca toti barbatii cei mari si renumiti cari au fostu si suntu totu atáti'a stelpi puternici ai natiunei nóstre, au pusu fundamentu bunu, basa buna, si ca de aici li se trage parte mare bun'a norocire si fericire a loru; atunci se nasce apoi intrebarea: ca óre

presedinte respective cătra întregu ministeriu o interpelatione. Oratorulu motivandu interpelationea sea pre largu atinge înteplicările din urma in ministerulu comunu de resbelu si-si esprime temerea, ca reactionea va incepe a domni si influința Ungariei a scade. De acea intraba: 1) Aprobédia ministerulu espresiunea ministrulu de comerciu ce o a facutu acest'la in siedinti'a dela 24 Iuniu cu privire la putien'a influința ce are ministrulu ungaru asup'ra armatei? 2) Are ministerulu scire despre alocutiunea noulu ministru de resbelu, in care nu amintesco de locu despre Ungari'a si constitutiunea ei? 3) Scie ministerulu, ca regulamentululu celu nou de servitiu care pentru armata e lege, cuprinde dispusitiuni ce colidza cu legile sustatorie? 4) Are ministerulu de cugetu a substerne proiecte relative la protectiunea constitutiunei?

Interpelatiunea se va dá ministrulu presedinte.

Al. s. A l m á s s y se róga de casa, cá sa-i concéda motivarea proiectulu seu de resolutiune in siedinti'a de Sambata seu la inceperia sessionei de tómma.

C s a n á d y pledéza, cá sa se concéda motivarea pre Sambata. Camer'a lu respinge.

Cas'a trecendu la ordinea dilei continua desbaterea asup'ra proiectulu electoralu.

Primulu oratoru Daniilu I r á n y i e contra proiectulu si contra expectatiuniloru antediluviane ale lui B ő t h y.

Gust. T a r n o c z y are de a obiectá unele contra proiectulu. Oratorulu afla mai ca séma, ca proiectulu preste toto e numai o cárpitorá si densulu nu este amicolu astoru felu de cárpituri. Dupa o polemica mai lunga contra espuneriloru de ieri ale ministrulu de interne, oratorulu substerne proiectulu de resolutiune: Ministrulu de interne sa se indrumeze a substerne pâna la anulu non unu proiectu de lege electoralu independentu si coresponditoriu intereselor vietiei de statu si dreptátiei, care proiectu sa se bazeze in genere pre urmatóriele principie:

Se forméza cereuri electorali cu câte 100,000 suflete, cari tramitu câte unu deputatu.

Dreptulu de alegere e nemidlocitu seu midlocitu, unu dreptu electoralu de alu doile gradu. Celu dintâiu, se contine:

1. prin unu mai inaltu gradu de inteligentia, care sa se dovedéza prin testimonie scolastice seu prin positione insemnata in societate.

2. prin o avere considerabila;

3. prin dreptulu de cetatienu alu statulu.

destui suntu acei'a fatia cu multimea cea mare a poporulu nostru? aici cine ce-mi va responde? a dice cine va: dá! aru fi mai multu chiaru si decâtu „plus quam“ . . . iera déca: nu! apoi de ce nu?

Pentru ca suntu atât'ia ómeni nu numai betráni dera si teneri neinvetiati si remasi in cultura din poporulu nostru? pentru ce tocma acei'a cari au trecut nu numai prin scótele poporali elementarie, dera chiaru si cei trecuti prin cele poporali superioare, cari dicu ca au invetiati a ceti, a scrie si computá bine etc. acum nu sciu decâtu ori de totulu prea putienu, ori apoi chiaru nimic'a? întrebudara: de ce nu sciu? seu de ce sciu asiá putienu? Pentru ce literatur'a nóstra este asiá mica si restrinsa? Pentru ce avem noi asiá putiene jurnale romanesce? dera pre lángá tóta restringerea si micimea literatur'e si a jurnaleloru nóstre in genere, pentru ce se interesédia ómenii atátu de putienu de elé? Pentru ce autorii si redactorii se lamentédia adese ori, ca nu suntu sprigiviti din partea publiculu? Pentru ce stá literatur'a nóstra asiá amortita si nesprigivita fatia cu multimea cea mare a poporulu nostru? Pentru ce poporulu nostru este cea mai mare parte, atátu de ignorantu, necunoscoriu, la chiaru dispretivitoriu si inca parte mare inamicu alu scóteloru? etc. etc. seu

Dreptulu mediatu conditionéza unu gradu mai inferioru de inteligentia. Totu insulu sa aiba atât'ia indreptatire la alegere câtu are dreptulu de a pretinde. Sa se statoréscá unu terminu proportionatu, dupa a cáru decurgere sciint'ia de a ceti si scrie are sa intre in valóre cá conditione minimale a dreptulu de alegere. In urma sa se introduca votarea secreta si sa se statoréscá pedepse aspre pentru abuzuri.

Oratorulu si motivéza proiectulu seu intr'o cuventare mai lunga si observa la urma, ca proiectulu seu nu eschide acceptarea proiectulu de lege de fatia.

Dupa acest'ia ia cuventulu Dr. Politu, deputatulu dela Panciov'a. Oratorulu incepe cu asigurarea, ca granitieri de ordinóru nu facu politica de separatismu si lasa deciderea asup'ra sortiei patriei la Ungari'a. Granitieri sciu apretiu binele ce li s'a datu prin provincialisarea confiniulu, si nu desconsidera nici greutatea periodulu de transactione, dera densii pretindu, cá sa nu fia considerati de straini seu chiaru de inimizii ci de fi egali indreptatiti ai patriei. Novel'a electorale din cestiune nu o póte primi oratorulu, fiindu ca ea insémma cu privire la 1848 unu regresu si nici decum unu progresu. Oratorulu vede, ca Ungari'a a facutu in an. 1848 nu unu pasiu, ci o saritura formale dela conservatismu la democrati'a, si pricepe ca diet'a de atunci a avutu mai multu in vedere magiarismulu decâtu ungarismulu. Acestu principiu alu suprematiei magiare stá inse in contrastu directu cu democrati'a adevérata. Déca in novel'a ce stá in desbatere predomnescu numai consideratiuni de suprematia, atunci legea acest'ia electorale nu desvóltá basea democratica, ci celu mai nedemocraticu momentu din legislatiunea anului 1848, atunci ea e retrogradá. Oratorulu acceptéza principulu democraticu dela 1848, dera asiá, cá acel'a in estindere deplina sa se desvólte logicu. Parlamentulu trebuie sa restránga cu fidelitate toti factorii statulu, trebuie sa fia unu microosmu alu întregi natii si nu numai alu unei nationalitati. Acest'ia se póte ajunge inse numai prin sufragiulu universalu. Dr. Politu e de parere, ca Ungari'a cu tempulu seu va fi Helvet'a resaritésa seu va încetá de a mai fi.

Supremati'a magiara s'a cumperatu la an. 1867 cu pretulu dependintei Austriei si acest'ia va parasí pre Ungari'a indata ce 'si va aflá alti aliatu, de acea magiarii mai bine sa se impreune cu nationalitatile patriei. Capitalulu din novela care tractéza despre procedur'a penale si care dupa marturisirea ministrulu si întórce ascutitulu seu contra nationalitatiloru, trebuie sa o condamne oratorulu. Ací se pune întrebarea de potere si se uita proverbulu: Hodie mihi, cras tibi. Acesta

déca e reconoscatoriu, apoi pentru ce i se pune invetiamentulu obligatoriu? Pentru ce se inmultiescu judecatile? pentru ce cresce asiá tare numerulu proceselor? Pentru ce atátea institute de corectiune — cartiere? pentru ce votéza dieci si sute de mi — pentru acestea institute? etc. etc. pentru ce atât'ia ignorantia cátra imbratisierea meserieloru felurite? pentru ce dera, de trei ori dorere! pentru ce atât'ia lipsa si seracia in poporulu nostru? cine, cine ce-mi va responde?

Eu la tóte întrebárle acestea voi responde fórté simplu ca adeca:

Nimic'a alta nu e si nu póte fi caus'a, decâtu: scótele cele rele — vreu sa dicu noi invetiatorii cei slabi; procedur'a cea fórté gresita la propunerea invetiamentulu in scótele poporali; seu mai scurtu: instruarea pentru scóla — es amenu, dera nu pentru vietia. Cum va avea cine-va dragoste si placere cátra lectura déca elu nu póte ceti? ci numai din cându in cându, dabiá dupa multa si mare ostenéla si forméza câte o propusetiune! bucurandu-se multu ca au potutu ceti si asiá — reu; se încereza apoi a esplicá si altor'a intielesulu cuprinsulu acelei bucáti — cu totulu altimintrea. Eu amu auditu pre multi ómeni dicendu: „Asiá mi place cetirea cártiloru de tare încátu nu potu

purcedere prea aspra a magiariloru contra nationalitatiloru se va poté întrebuintá ore cându din partea unui guvernare reactionariu chiaru contra magiariloru. Oratorulu aréta apoi câtu de nesuficienta este representatiunea confiniulu in parlamentu si face propunerea, cá teritoriulu confiniulu militariu sa fia privitu in proiectulu de resolutiune alu comisiunei centrale relativu la nóu'a impartire a cercurilor electorali de unulu, care trebuie sa fia in modu deosebitu consideratu, asemenea cá si Transilvani'a. In urma oratorulu aludéza la furtunele de cari este amenintati Ungari'a din partea cestiunei orientali si de acea admonéza pre magiari, sa-si asigureze pâna e inca tempu prin institutiuni adevérata democratece iubirea si devotamentulu nationalitatiloru. Oratorulu sfersiesce apoi cu semnificative cuvinte: „La Philippi ne vomu revédea!“

Finea acest'ia din cuventarea lui Politu descépta o viza nelinisco si Iuliu S o h w a r z respinge acest'a amerintiare. Politu deslusí mai tardiu acest'a „neintielegere“ si asigurá, ca densulu a intielesu si h espresiunea la „Philippi“ pre magiari si pre serbi impreunati intr'o tabera, de alta parte pre inimiculu comunu.

I. S o h w a r z combate sufragiulu universalu si aréta prin númerose exemple, ca acest'a nu se póte considerá de mesur'a liberalismulu. In Helvet'i'a cantonulu Genf cu unu censu mare e celu mai liberalu si mai tolerantu, pre cându cantonele ce n'au nice unu censu (Uri) suntu ultramontane si hyperconservative. In Belgiu indata ce s'a redusu censulu au casigatu clericali prevalenti'a. Mocsáry a relevatu ca celu mai bunu correctivu contra coruptiunei e sufragiulu universalu, dera acestu correctivu se va poté ajunge mai bine prin largirea cercurilor electorali si miciorarea numerulu ablegatiloru. Oratorulu atrage atentiunea Casei asup'ra impregiurárei: ca alegatorii sa nu voteze dupa comune, ci cu totii la unu locu. Oratorulu nu póte sa pricepa, pentru ce n'a luatú partid'a deákista in consideratiune mai bine proiectulu de lege alu lui H o r v a t h, decâtu cárpitur'a guvernulu. De altmintrenea oratorulu primisce novel'a din cestiune de base la desbaterea speciale si substerne numai proiectulu de resolutiune: Ministrulu sa se indrumeze cu intetire, a substerne la tempu unu proiectu de lege despre incolatu pentru cá sa se ia in registru alegeriloru numai cetatieni adevérati si statulu seu pentru cá registrele sa se póte corige eventualminte dejá cu ocaziunea primei revisiuni.

Budapest'a 3 Iuliu 1874 (Cas'a reprezentantiloru) s'a deschisú prin vicepres C. T o r m a la 10 1/4 óre.

spune?“ „mi-amu cumperatu aici cárti (mi le aretau pre ladi, pre laviti, pre grinda etc. afumate si pline de pravu) si mi-asi mai cumperá, dera déca nu potu ceti iute si bine, apoi la ce — de ce —, sa dau bani pre ele si sa stea pre politia (pre unele locuri e o scándura pusa la grinda, pre carea o numescu politia) si pre grinda?“ etc. „Asiu platí si ceti fórté bucurosu si cu mare placere novele (adeca jurnale, ca poporulu asiá le numescu) dapoi in novele inca si mai greu si reu potu ceti“ etc. etc., si câte alte exemple de felulu acest'ia asiá mai potea reproduce dela poporu, ca totu atátea dovedi tari si mari ale asertiuniloru mele; inse le aflá de prisosu, de óre-ce sciu ca unele cá acestea fia-cáru suntu cunoscute.

Acum — din cele pâna aici instratu usioru se póte vedea progresulu si latirea cultur'e ce aru resultá din cetirea cea buna si regulata, apoi din priceperia si judecat'a celoru cetite; dera apoi prea usioru eata — de trei ori dorere!!! — se vede regresulu si remanerea in cultura cátu suntu de mari si puternice; si dia ce cauza? Eu dicu ca simplu numai si numai din caus'a procedur'e metodice gresite, din a cetirei rele, fára int'iesu si judecata.

(Va armá.)

Deputatulu alesu la Radn'a d-lu P o p o v i c i u D e s s e a n u trecându terminulu reservatu de 30 dile se dechiara de definitivu verificatu.

Em. H u s z á r doresco sa faca cátra ministrulu de interne o interpelatione. Dupa dispositionile novelei electorali din cestiune listele electorali permanenti trebuie sa se compuna inca in anulu acest'ia. De-si cas'a reprezentativa va terminá discussiunea asup'ra legei electorali inca in sesiunea acest'ia, totusi e inca întrebare ca resolvéva cas'a magnatiloru acestu proiectu de lege si atunci si listele permanenti nu se voru poté compune in anulu acest'ia.

Stáundu lucrulu astfelu oratorulu nu póte sa pricepa pentru ce se prolongesco fara nici unu folosu sesiunea de acum si de acea intréba pre ministrulu de interne, de are de cugetu a medilocí cá sa se resolvéscá proiectulu electoralu intr'unu astfelu de tempu, câtu pregatirile sa se póta gatá inca in anulu acest'ia?

Ministrulu de interne S z a p á r y respunde, ca nu póte sa fipseze cu acuratetia tempulu, in care cas'a magnatiloru si va incepe discussiunea asup'ra proiectulu memoratu, dera se va nesuf a lucrá intr'acolu, cá acest'ia sa se întemple câtu se va potea de iute, pentru cá preparativele sa se póta esecutá inca in anulu acest'ia.

Em. H u s z á r se dechiara multiamitu cu respunsulu pre care cas'a lu ia spre sciintia.

Urmádu ordinea dilei se continua desbaterea asup'ra novelei electorali.

Cá primulu oratoru ia cuventulu Val. S o l y m o s s y. Densulu face guvernulu grele si amare imputatiuni, pentru ca elu nu scie sa faca altu ce-va decâtu sa restringa drepturile poporulu.

Legea din cestiune despóie pre mi de cetatieni de dreptulu electoralu si nu corespunde de locu recerintieloru din tempulu de fatia. E inca tempu a face o lege mai buna de acea ministrulu sa-si retraga proiectulu de lege. Oratorulu respinge si votéza proiectulu de resolutiunei substernutu de cátra I r á n y i.

Colomanu T i s z a si deschide cuventarea cu dechiariatiunea, ca elu va votá pentru acceptarea proiectulu electoralu. La inceputu oratorulu are numai de cugetu a espune pre scurtu punctulu seu de vedere si alu colegiloru sei de principii. Proiectele de resolutiune substernute ieri si unele espresiuni lu constringu sa faca espuneri mai estinse, de acea oratorulu cere indulgentia camerei. Aici fu intreruptu de unu asiá puternicu „Sa audimu!“ câtu nu se mai potú indoi despre interesulu cu care se acceptau din tóte pártile espunerile sele.

Mai întâiu intorcându-se cátra B e ő t h y dechiara oratorulu, ca densulu este unu amicu resolutu alu democratiei si alu progresulu democraticu graduatu. Acestu punctu de vedere nu-lu parasescú nici in modulu celu curiosu, cu care a desvóltatú ieri unu deputatu democrati'a, cáci acest'a nu este democrati'a, ci o calumniare a democratiei. Lovitur'a fú intielesá, de aci se esplicá aplausulu urmatu dupa aceste antecedentii.

Dlul B e ő t h y si colegiloru sei conservativi de principii le dá T i s z a sa pricepa, ca la noi democrati'a trebuie sa se considere de o fapta, care nu se mai póte sguđu si care trebuie numai sa fia condusa astfelu câtu sa se póta impacá cu libertatea si cu statulu. In urma li ad ce esemplulu conservativiloru din Engleter'a inainte, dela cari potu sa invetie, nu suprimerea ci garantarea libertátiei si bun'a conducere a democratiei.

Trecendu la proiectele de resolutiune substernute oratorulu respinge tóte acele propuneri, prin cari s'aru prorogá crearea unei legei electorali. Densulu doresco cá dejá diet'a cea mai de aprópa sa se constitue pre unu temei de norme electorali mai bune. Intorcendu-se cátra propugnatoriul sufragiulu universalu dechiara, ca se inisiá acei'a, cari sustienú ca dreptulu de alegere este innascutu fia-cáru omu. Póte-se eserciá dreptulu de alegere altmintrenea decâtu numai intr'unu statu? Nu. De acea dreptulu de

alegere nu p \acute{o} te sa fia eflusulu statului naturalu, ci numai eflusulu vietiei de statu. Statula ce e dreptu e indatoratu la t \acute{o} ta intemplantu a se nisui c \acute{a} toti fi \acute{a} sei s \acute{e} u dicemu toti copiii sei sa aiba cultur'a si calificatiunea de ajunsu la eseciere a acestoi dreptu. P \acute{a} na c \acute{a} ndu ac \acute{e} sta calificatiune nu se afla, p \acute{a} na atunci introducerea sufragiului universalu va av \acute{e} numai influentie rele.

Se ataca censulu si la prim'a vedere se pare ca este dr \acute{e} pta imputarea facuta de contrarii censului: Cu ce dreptu calificata togm'a 10 fl. de contributiune si nu 8 s \acute{e} u 9 fl. pre cetati \acute{e} nu respectivu de alegatoriu? Dara Tisza se nisuesce a respinge imputarea provoc \acute{a} nda-se la normele despre etate. Ac \acute{e} l \acute{a} nda se p \acute{o} te intreb \acute{a} : Pentru ce se receru togm'a 20 ani si nu 18 s \acute{e} u 19 ani? Intr'adeveru ca se afla genii de 16 ani si nat \acute{a} ra \acute{i} de 80 ani. Aretandu oratorulu ca nici votarea secreta nu este practica si folositoria se int \acute{o} rc \acute{e} c \acute{a} tra deputatulu dela Panoiova Dr. Politu.

Mai int \acute{a} ia lovesce oratorulu pre Cs \acute{a} n \acute{a} dy care in nevinovati'a sea aplaud \acute{a} espunerile lui Politu si in urma se pomeni cu citatulu „La Philippi i \acute{e} ra ne vomu ved \acute{e} .” Declariatiunea ce a datu Politu provocatu fiindu de c \acute{a} tra I. Schwarz a fostu, continua oratorulu, mai vatamatori \acute{a} dec \acute{a} tu insusi citatulu. Cine suntu cei ce si dau rendezvous la Philippi? Spiritulu insetatu de resbunare alu lui Cesaru si ucigatorulu lui Cesaru, Brutu. Cum se p $\acute{o$ te deduce de aici o intempnare frati \acute{e} sc \acute{a} a inimicului comunu, oratorulu nu intielege. Dara densulu c \acute{a} ori si c \acute{a} ru \acute{i} altu membru din casa nu-i pasa de ameninti \acute{a} rele susu amintite. Ce urm \acute{a} ri a avut \acute{u} „intelnirea n \acute{o} stra la Philippi?” Soprimarea generale, despoierea sfortiata de ori ce nationalitate, in care suprimere t $\acute{o$ te nationalitatele au gematu p \acute{a} na c \acute{a} ndu Ungari'a cea tenace i-a eliberatu de sub acelu jugu. De altmintrene nu e de miratu c \acute{a} ndu Politu declara ca nov'pa din cestjune e indreptata contr'a nationalitatiloru si c \acute{a} ndu o condemna, pentru ca ac \acute{e} st'a a facut \acute{o} si unu deputatu magiaru. O atare purcedere in parlamentu oratorulu o numesc \acute{e} : usioritate culpabila de minte. Ac \acute{e} sta alu siune privesce pre Meciaru.

Politu in locu de a dice ca Ungari'a nu p $\acute{o$ te esist \acute{a} dec \acute{a} tu c \acute{a} Helvetia resariti \acute{e} na sa fi disu mai bine ca Ungari'a va incet \acute{a} , pentru ca unu statu federativu nu este statu ungurescu. Oratorulu se prov \acute{o} ca la statele libere americane cari form \acute{e} za numai unu statu nationalu cu o limba oficiala. C \acute{a} ndu unii la noi voru voi sa faca din Ungari'a Helvetia resariti \acute{e} na, atunci apoi ne vomu intalni la Philippi, unde va fi o imbratisiare, care va potea trant \acute{i} la pamentu pre ambele p \acute{a} r \acute{t} i si atunci eara numai magiarismulu va eliber \acute{a} nationalitatele (de sub jugulu reactiunei). Politu a pronunsiatulu citatulu seu in limba germana. De vomu treb \acute{i} sa ne intalnimu vre-odata la Philippi, atunci densulu s \acute{e} u nu va mai vorb \acute{i} publice s \acute{e} u numai in limba germana. Politu amintesc \acute{e} eventualitatea unui regimu reactionariu de c \acute{a} tra Vien'a, care va int $\acute{o$ rc \acute{e} paragrafi penali din legea electorale contr'a magiariloru. La aceste respunde Tisza: La unu atare tempu ori vomu vot \acute{a} pentru proiectu ori nu, vomu fi barb \acute{t} i linsciti.

Au mai vorbitu Csiky, Gubody si Helfy contr'a, Aug. Pulszky pro inse numai c \acute{a} tra banco g \acute{o} le.

In „Tromp. Carpatiloru“ Nr. dela 23 Ioniu gasimu unu articulu interesantu din Macedoni'a, din care reproducemu si noi urmatorele:

„Dupa cum va este cunoscutu, domnule redactoru, rom \acute{a} nii din Macedoni'a, din Epiro-Thesali'a si din Albani'a, fiindu f \acute{o} rte speculanti si intreprindietori, si ne avendu in patri'a loru natale unu c \acute{a} mpu destulu de vastu spre a-si esecier \acute{a} acestu talentu alu loru, s'au departatu din sinulu ei multi dintr'ensii, si s'au stabilitu in diferite p \acute{a} r \acute{t} i ale lumei si mai cu s \acute{e} ma in cele mai principale centruri si debusiuri de industria ale Europei, unii c \acute{a} comer-

cianti, altii c \acute{a} bancheri, c \acute{a} artisti, c \acute{a} intreprenori etc. in c \acute{a} tu, p \acute{a} na la inceputulu secolului actoulu mai totu comerciulu Turciei cu Europ'a er \acute{a} in m \acute{a} nile rom \acute{a} niloru macedoneni si a chiotiloru (greci de la insula Chio.)

Destulu este sa scie cine-va ce er \acute{a} orasiulu rom \acute{a} nescu celu mare si splendidu ala Moscopolei pre la secolulu XVIII c \acute{a} sa n'aiba nici o indoiala asupr'a acestui adeveru. Totu din ac \acute{e} sta cauza au emigratu si s'au stabilitu si in tier'a rom \acute{a} nesca mai multi rom \acute{a} ni din Macedoni'a, din Epiro-Thesali'a si din Albani'a, cari gratia pomenitului talentu de ginta alu loru, au ajunsu sa-si faca in sinulu mumei loru veche (Romania), pozitio \acute{n} e importante. Numele domniloru Germani, Hagiade, Leon Ghic'a, Dumb'a, Nicolache Mihailu, Gog'a, Danu, etc. este o dovada incontestabila diseloru mele.

Dara, nu sciu dec \acute{a} a-ti observatu unu lucru f \acute{o} rte esceptionalu si camu ciadatu la acesti rom \acute{a} ni emigrati. Acesti fu departati de patri'a loru natale rom \acute{a} na (de aici), nascuti si crescuti de parinti rom \acute{a} ni si in familie rom \acute{a} na, n'au facutu nimicu pentru cultivarea s \acute{e} u celu puti \acute{e} nu pentru conservarea limbei loru materne si prin urmarea nationalitatii loru rom \acute{a} ne in sinulu patriei loru natale. Ba, din contra d'loru, dupa ce au facutu studiulu loru in sc \acute{o} lele grecesci ale patriei loru rom \acute{a} ne incep \acute{e} ndu dela $\alpha\lambda\phi\alpha\ \beta\eta\tau\alpha$: (alfa, vit'a) si termin \acute{a} ndu cu psaltirulu s \acute{e} u cu gramatic'a limbii grece si cu istoria si autorii greci si Greciei antice, au devenitu moralicesce si sufleteste, greci; pre c \acute{a} ta vreme trupesce si naturalmente suntu rom \acute{a} ni. Pre l \acute{a} nga ac \acute{e} sta fatalitate a romanismului, se intempla c \acute{a} la venirea pomenitiloru domni si alti rom \acute{a} ni din Macedoni'a in tier'a rom \acute{a} nesca, grecismulu sa aiba inca preponderantia si se predomine in Romania, ast-feliu inc \acute{a} tu nu numai rom \acute{a} ni veniti din Torcia, cari erau adapati dej \acute{a} de doctrin'a panelenismului se credeau dej \acute{a} greci, ci inca si t $\acute{o$ ta elit'a natiunei rom \acute{a} ne din Valachi'a si din Moldov'a, chiaru somit \acute{a} tile si \acute{o} meni din statu, cari conduceau in acea epoca navea intereselor natiunei si a tieriei rom \acute{a} ne, simtiau o mandria si considerau c \acute{a} o eticheta de nobletia a vorb \acute{i} elenesce, care mai de care, mai radicalo. Er \acute{a} o on \acute{o} re pentru pers \acute{o} na si pentru familia loru a purt \acute{a} numele de: no-rom \acute{a} nu, (c \acute{a} ci rom \acute{a} nii se nomeau pre atunci prosti si tierani robiti: er \acute{a} in fine a la mode a vorb \acute{i} si a scrie grecesce, a avea aperiti \acute{a} de: $\alpha\rho\chi\omega\nu$: (arhon adeca boeriu grecu) pentru aceste cause dicu si impregiurari, rom \acute{a} nii din Turcia asiedati si imbogatiti in tier'a rom \acute{a} nesca nu numai ca n'au facutu nimicu in favorulu limbii si alu nationalitatii loru parintesci, ci din contra tineau asi \acute{a} de multu la grecismu, inc \acute{a} tu lucrau pentru densulu si faceau totu ce-le er \acute{a} cu potintia, chiaru si cu vatamarea intereselor nationalitatii si limbii loru materne, si cu o pagoba imensa a romanismului.

Dicu cu o paguba a romanismului, pentru ca unii din domniele loru, precum este d-nu baronu Sin'a, rom \acute{a} nu din Moscopole; d-nu Dumb'a din Vien'a, rom \acute{a} nu din Vlaho-Blatia; d-nu Tositi'a, rom \acute{a} nu din Minciu (Metiova) si altii, nu s'au marginitu numai intru a fund \acute{a} o academie si alte stabilimente instructive si de utilitate publica in Atena — lucru, care n'aru fi blamabilu ci laudabilu, c \acute{a} ci nu-i opreste nimeni dea fi fileleni — ci au tramisu bani si au contribuitu, s \acute{e} u c \acute{a} se dicu mai bine, ei au fostu caus'a, ca s'au fondatu sc \acute{o} le grecesci in patri'a loru natale rom \acute{a} na, si se platescu profesori greci de limba grece, cari in clasa si in convorbirile cu elevii loru, lasa pre nesimtilte sa se streco \acute{r} ie in fraget-le animi ale eleviloru rom \acute{a} nasi ide \acute{i} si principii defavorabile limbii loru materne si vatamatori \acute{e} nationalitatii loru rom \acute{a} ne; ast-feliu in c \acute{a} tu acesti profesori greci, platiti de c \acute{a} tra Macedono-rom \acute{a} ni stabiliti in strainatate si asiedati c \acute{a} nisce insecte parasite in sc \acute{o} lele comunelor rom \acute{a} ne, faceau si facu inca din junimea studi \acute{o} sa rom \acute{a} na, nu niste \acute{o} meni si cetatieni instruiti numai prin limba grece, ci si niste ade-

verati si infocati discipuli ai doctrinei paneleniste si niste renegati mai fanatici si mai periculosi de c \acute{a} tu chiaru grecii cei adeverati.

Care va se dica ca, prin banii unii rom \acute{a} nu, c \acute{a} scigati pre teritoriulu Romaniei si din sud \acute{o} rea muncitoriloru clacasi, se sapa gr \acute{o} pa romanismului; cu armele Romaniei se propadescu fii sei dea dr \acute{e} pt'a Dunarii!

Spre a se incredinti \acute{a} rom \acute{a} nii de-a st \acute{a} ng'a Dunarii, ca atare este funestulu resultatu alu sc \acute{o} leloru grecesci infintiate de rom \acute{a} nii macedoni, in patriile loru rom \acute{a} ne, trebuie sa citedi \acute{u} c \acute{a} ti-va dintr'acesti discipuli ai Marei, dise ide \acute{i} (care este crearea unui imperiu glenu in Orientu cu capital'a lui Constantinopole si marea biserica a fanarului — in geamiulu Sant'a Sofia) producto alu pomenitiloru sc \acute{o} le grecesci de pre la noi.

D-nulu Colovo, medicu in Bucuresoi nascutu si crescutu de parinti rom \acute{a} ni in comun'a curatu rom \acute{a} nesca Meru (Mli'a) pre p $\acute{o$ tele orientale ale muntelui Pindo, care nu scia nici o vorba grecesca mai nainte de a se duce la sc \acute{o} la, si a c \acute{a} ru muma nu scie nici acum chiaru grecesce. Si dec \acute{a} cine-va nu ne-aru crede si aru voi sa verifice ac \acute{e} st'a prin propriile sele simtiri, n'are de c \acute{a} tu se visitedi \acute{e} pre muma d-lui Colovo, care se afla la Bucuresci l \acute{a} nga fiulu seu Colovo, si care de mai multe ori fiindu, de fatia la dispute ce din intemplantu aveau locu intre fiulu seu, care pretindea si sustinea ca at \acute{a} tu d-lui c \acute{a} tu si cei-lalti rom \acute{a} ni de pre aici suntu toti Eleni s \acute{e} u Eleno — Valah, si intre alti macedoneni cari diceau ca suntu rom \acute{a} ni si d-sea si toti cei-lalti concetateni ai sei; betran'a sea mama, dicu, fiindu presinte la dispute de ac \acute{e} sta natura, lu \acute{a} ndu de mai multe ori cuv \acute{e} ntulu, i dicea in dialectulu Macedono-rom \acute{a} nu, pre care singuru p $\acute{o$ te alu vorb \acute{i} si intielege: Taci hiliu (fiule): taci; ca rom \acute{a} ni him (suntemu.)

D-nu Stamu, rom \acute{a} nu din Minciu, care nesci \acute{u} ndu carte nici grecesca nici rom \acute{a} nesca nu pot \acute{e} vorb \acute{i} s \acute{e} u intielege bine nici limba grece nici limba rom \acute{a} na, ci numai limba sea materna, adeca dialectulu Macedono-rom \acute{a} nu; si cu t $\acute{o$ te acestea pretindea si d-lui ca este elenu!

Asi \acute{a} dara, d-loru et consortiu, nu numai ca suntu ga'ta a sacrific \acute{a} trecutul, presente si viitorulu romanismului, si gloria strabuna pre altarulu panelenismului, dara inca simtiendu necesitatea de a se recomand \acute{a} adeveratiloru eleni — cari intre densii i califica de scorcoti, numindu-i Cutio-Vlahi si despreti \acute{u} ndu-i — priur' unu zelu exageratu, seu c \acute{a} sa dicu mai bine, nebunu, pentru propagarea si prosperarea panelenismului, suntu in stare se impusce pre celu ce le aru dice ca nu suntu eleni ci rom \acute{a} ni.

Amu fostu silitu sa amintescu pers \acute{o} ne, nu pentru ca vreau sa atacu pre cineva c \acute{a} individuu s \acute{e} u sa facu personalitati; nu! departe de mine ac \acute{e} sta idee pentru ca, dopa mine, fia-cine este liberu a-si avea principiele sele si a-si esprim \acute{a} opiniunea sea, fia chiaru gresita; ci c \acute{a} sa demonstrediu ceea ce amu spusu in privint'a resultatului sc \acute{o} leloru grecesci infintiate in comune rom \acute{a} nesci.

Dec \acute{a} reulu s'aru fi marginitu intru at \acute{a} t'a, totu er \acute{a} sa fia ce-va de perigositu. Condit'a inse cea antinationala a rom \acute{a} niloru bogati, aflati in strainatate, pune in gur'a panelenistiloru greci s \acute{e} u rom \acute{a} ni greciti prin sc \acute{o} lele grecesci, nisce argumente s \acute{e} u c \acute{a} sa dicu mai bine, nisce sofisme asi \acute{a} de induplecatorie si de credi \acute{u} ta in ochii poporului rom \acute{a} nu inc \acute{a} tu nu le p $\acute{o$ te combate nici refut \acute{a} cine-va, chiaru cu argumentele cele mai rationale si dec \acute{a} aru fi chiaru unu Cicerone si Demostene, pre c \acute{a} ta vreme vorbesce poporului igou-rantu, care este positivu si nu vrea sa scie de ide \acute{i} si de theorii. Da, partisanii marei ide \acute{i} , profita de ac \acute{e} sta ocaziune spre a pot \acute{e} dice rom \acute{a} niloru de pre la noi:

„Mai, prostiloru, ce totu mai vorbiti de gramat'a si de carti romanesci! N'aveti ce face cu ele, nu ve suntu de nici unu folosu. Nici poteti inaint \acute{a} in lumea ac \acute{e} st'a si a ve mantui in viet'a eterna dec \acute{a} tu prin gramatele elenesci. Nu ve-

deli pre dnii Sin'a, Dumb'a, Germani, Hagiade, Tositi'a, Nicolache, Michail etc. — domniele loru suntu negresitu bunii patrioti, \acute{o} meni mari si cu minte, cari voiescu si lucr \acute{e} dia pentru binele patriei loru. Asi \acute{a} dara dec \acute{a} gramatele rom \acute{a} ne, dec \acute{a} invetiarea in sc \acute{o} le a limbii rom \acute{a} ne ne aru folosi pre noi rom \acute{a} nii; dec \acute{a} aru fi fostu unu bine pentru patria, se intielege ca barbati asi \acute{a} de bunii, asi \acute{a} de mari, asi \acute{a} de intiepti, precum suntu Sin'a, Dumb'a etc. er \acute{a} sa ne indemne prin vorbe si prin fapte, er \acute{a} sa ne recomande si sa faca totu ce le er \acute{a} cu potintia, c \acute{a} in patri'a loru sa fia sc \acute{o} le rom \acute{a} ne, i \acute{e} ra nu elene si c \acute{a} junimea rom \acute{a} na a patriei loru sa invetie carte rom \acute{a} na i \acute{e} ra nu grecesca. Dara domniele loru n'au facutu ac \acute{e} st'a, ci din contra, sci \acute{u} nda ca un'a c \acute{a} ac \acute{e} st'a aru fi vatamatori \acute{a} patriei loru natale, nu numai ca n'au recomand \acute{a} to ba inca au si oprit \acute{o} prin fondarea de sc \acute{o} le elenesci si prin platirea profesoriloru greci si de limba grece, cu banii dloru proprii. I \acute{e} ta domniele loru au inaintatu si s'au facutu \acute{o} meni mari prin limba elena, ce au invetiat \acute{o} in copilaria loru, c \acute{a} ndu erau aici c \acute{a} si noi, totu in sc \acute{o} le grecesci, aflate aici de c \acute{a} ndu dat \acute{e} dia religiunea n \acute{o} stra parinti \acute{e} sc \acute{a} . Cui trebuie sa credemu noi? Dupa cine trebuie sa ne lu \acute{a} mu? continua panelenisti \acute{i} — dupa patriotii si bunii rom \acute{a} ni Sin'a, Dumb'a etc. cari infintiedi \acute{a} si sustienu in patri'a loru si in alte p \acute{a} r \acute{t} i sc \acute{o} le elene, s \acute{e} u dupa acesti dascali de limba rom \acute{a} na, care vin aici cu prostele gramate romanesci, c \acute{a} sa ni le invetie prin case si in ulitie, intocmai c \acute{a} colportorii, cari vendu marf'a pre spatele joru? ganditi-ve bine fratiloru — mai d \acute{o} u dicitulii doctrinei paneleniste — nu ve lasati a fi insielati de frumosele vorbe ale acestoru dascali platiti de propagand \acute{a} papistana c \acute{a} sa ve convertesca din ortodocsi (asi \acute{a} spunu ei norodului), luati in s \acute{e} mi se nu ve amag \acute{e} sc \acute{a} . Si in fine, incheia harang'a loru, dicendu poporului, dec \acute{a} veti tramite copii vostri la sc \acute{o} la elena, si voru inveti \acute{a} carte elenesca, potu ajunge inter \acute{o} di c \acute{a} Sin'a, c \acute{a} Dumb'a etc. cari au invetiatu aici totu carte elenesca; i \acute{e} ra dec \acute{a} ii veti tramite la sc \acute{o} la rom \acute{a} na si voru inveti \acute{a} gramate romanesci, voru deveni papistasi si voru fi miserabili c \acute{a} Cara-Vi-hii tierani, care invetia carte romanesc \acute{a} , s \acute{e} u c \acute{a} acesti scapatati dascali!“

Dintre rom \acute{a} nii din Turcia, stabiliti in Romania, trebuie si este dreptu sa escepim \acute{u} din categoria ac \acute{e} st'a pre repausatulu d. Casacovici, care si-a lasatu t $\acute{o$ ta starea lui pentru infintierea de sc \acute{o} le rom \acute{a} ne in patri'a sea natala s \acute{e} u in alte p \acute{a} r \acute{t} i ale Macedoniei. Er \acute{a} unu rom \acute{a} nu infocatu, care vorbi \acute{a} , scri \acute{a} si lucr \acute{a} neincetatu pentru introducerea limbii rom \acute{a} ne in sc \acute{o} lele si in bisericile rom \acute{a} niloru din Macedoni'a si din Epiro-Thesali'a, si care a facutu totu ce a fostu cu potintia spre a isbuti la ac \acute{e} st'a.

Ceea ce inse me face sa me miru si sa me intristediu si mai multu este, ca reulu ac \acute{e} st'a a fostu mostenitu si de copii susu disiloru domni rom \acute{a} ni macedoneni, betranii, cari, dupa cele ce amu spusu, s'au dusu de aici in Romania si aiurea nesci \acute{u} ndu sa cetesca si sa scrie de c \acute{a} tu grecesce; sosindu in Romania au gasitu ac \acute{i} in tempulu fanariotiloru, s \acute{e} u putienu mai pre urma, c \acute{a} ndu er \acute{a} inca la moda $\alpha\rho\chi\omega\nu\ \tau\acute{a}\delta\epsilon$ (Arhon cutare) unu outrementu destulu de abundantu alu grecismului, ac \acute{i} rom \acute{a} ni, dicu, potu sa fia cam justificati si scusatati de susu aretat'a conduita a loru antinationala. Copii loru inse, nascuti si crescuti in Romania, unde au primitu o educatione si o instructiune nationala (rom \acute{a} na); si s'au impamentenitu bucurandu-se de t $\acute{o$ te drepturile civile si politice de cetati \acute{e} nu rom \acute{a} nu fara nici unu altu titlu, afara numai de ac \acute{e} l'a alu originei loru rom \acute{a} ne din Macedoni'a; domniele loru, dicu, sa urmedie totu ac \acute{e} st'a funesta conduita vis-a-vis de patri'a natala a parintiloru lor; sa se arete asi \acute{a} de nepasatori pentru s \acute{o} rtea nationalitatii loru in patri'a cea adeverata a lor si a parintiloru lor; sa nu faca nimicu pentru conservarea limbii loru materne si a nationalitatii loru rom \acute{a} ne in

pârțile acelea unde s'au născut parinții lor și chiar unii din domni; acésta este un misteru pentru mine și pentru români de aici cari nu vreau să-și pēda limb'a și nationalitatea lor; este un scandalu pentru toti români cari consideră pierderea limbii lor și a nationalității lor române că o fatalitate pentru noi români de pre aici și că o paguba generală, nereparabilă, a națiunii române întregi!! (Va urmá)

Varietăți.

** Dupa cum anonsaserau esamenele in Institutulu nostru archidiece-sanu teologicu pedagogicu au decursu de Joi 20 Iunie pâna eri, dupa program'a următoră:

Program'a

esamenelor publice pentru Semestrulu II an. scol. 1873/4 la institutul pedagogico-teologicu alu archidiecesei gr. res. ardelene. (Inainte de amēdi inceputulu la 8 ore, dupa amēdi la 3 ore.)

Joi 20 Iunie inainte de amēdi: Pastoral'a clericiei an. III prof. Hanni'a. Moral'a cler. an. II prof. Candrea.

Dupa amēdi cler. an II, III și ped. an. I prof. Popescu.

Vineri 21 Iun. inainte și dupa amēdi: Istori'a bisericesca și Isagogi'a cler. an. I prof. Dr. Puscariu.

Sambata 22 Iun. inainte și dupa am.: Geografi'a clericiei an. I, II și pedag. an. I prof. Candrea.

Luni 24 Iun. inainte și dupa am.: Cantările și tipiculu bisericescu.

Marti 25 Iun. inainte de am.: Pedagogi'a cler. an. III. Dreptulu can. cler. an. II prof. Popescu.

Dupa amēdi: Catecheti'a cler. an. III. Religioasa pedag. an. I prof. Hanni'a.

Mercuri 26 Iun. inainte de am.: Sciintiele naturali clericiei an. I, II și ped. an. I prof. Dr. Puscariu.

Joi 27 Iun. inainte de am.: Dogmatic'a cler. an. I prof. Popescu.

Dupa amēdi: Retoric'a cler. an. III, prof. Candrea; Esgetic'a cler. an. II prof. Dr. Puscariu.

Vineri 29 Iun. inainte de am.: Gramatic'a cler. an. I, II și pedag. an. I prof. Dr. Puscariu.

Sambata 29 Iun. inainte de am.: Doxologi'a și incheierea anului scolasticu.

** Majestatea Sea Imperatulu și Regele Franciscu Iosifu I, va petrece la Ischl pâna la plecarea Majestății Sele Imperatesei și Reginei la baile din insul'a Wighth in Angli'a.

** Imperatulu Germaniei va petrece in Gastein dela 16 Iuliu pâna la 6 Augustu.

** Archiducele Albrecht a plecatu in 7 Iuliu c. n. la Varsiovi'a spre a salutá pre Imperatulu rusescu. Se dice ca Archiducele va petrece tempu mai îndelungatu in Russia.

** Oficiulu contumatiale alu Oituzului s'a stramutatu la Poian'a sarata unde dela 1 Iuliu c. n. si-a inceputu functiunile sale.

** Productiune musicale a fostu in 28 Iunie esecutata de elevii scólei musicale din locu, sub conducerea instructorilor Gruber et. Hinke. Program'a constá din sēpte numere scóse din operile celor mai renumiti barbati musicali.

Interesulu ce ne léga deosebitu de acēsta productiune este afara de iubirea artei, ca mai multi tineri romani inca au luat parte activa la productiune. Asiá: Emiliu Bardosí, Augustinu Unguru, Eugeniu Rosc'a, Victoru Rosc'a, Petru Rosc'a, Basil. Vancea, Camilu Petri, Octovianu Petri, Fratesiu, Corneliu Romanu, Valeriu Romanu, Alesandru Pop'a, Aureliu Pop'a. — Scóla acēsta e scóla privata și numera acum 75 elevi (cu unu onorariu de 2 fl. pre luna).

** Mercuri sér'a pre la 9 ore, tocm'a cându pompierii de aici se deprindéu in piati'a casarmei celei mari, se escá focu in suburbiulu Iosefinu, care fú stinsu indata. Daun'a este neinsemnata.

** Dupa dispuștiunile cele mai noue, I. imp. Archiducele Albrecht, inspectoru generale alu armatei și Maresialu va sosi la finea lui Augustu in Sabiuu.

** Regimulu Romaniei a transpusu consiliulu districtuale Râmniculu-Vâlcei cererea ingineriului I. Frank din Sabiuu de a fi spriginutu la studiele preliminare pentru drumulu de feru Râmniculu-Vâlcea —Dragasiani—Slatin'a.

** In Dumineca trecuta s'a escutu unu conflictu intre grecii și jidovii din Constantinopole. Unu copilu de grecu fu omoritu și aruncatu in mare.

** Spaim'a remediului contr'a friguriloru. Unu doctoru fu chiamatu la unu tieranu, care avé nisce friguri grozave. Elu ii ordoná, pre lângá altele și o baia de apa rece.

A dóu'a di venindu ierasi, intréba de starea bolnavului.

— Vai! domnule doctoru, ii dice fratele bolnavului; mi se pare ca bai'a i-a facutu mai reu, căci este jumetate mortu.

— Cum se póte!... póte ca l'ati lasatu prea multu in baia?

— Se póte... o fi ast'a... de óre-ce s'a ruptu funeá...

— Funeá? striga doctorulu cu spaima; dara ce are a face fune?

— Apoi sa vedeti; noi n'avemu baia... de acea lamu legatu cu o fune de subsuori și lamu lasatu in putiu... Dara elu abia simtiendu ap'a rece, incepú sa se svercolésca astu-feliu incátu fune s'a ruptu și elu a caditu la fundu, de unde lamu potutu scóte abia dupa dóue óre.

Doctorulu esaminandu din nou pre bolnavu se asigura ca erá numai cuprinsu de spaima, dara ca frigurile dupa acea baia minunata, iu lasasera cu totul.

** Iules Ianin, supranumitu și regele Foisiórei, unulu dintre cei dintâiu beletristici francesi a muritu.

** Se vorbesce ca carlistii au impusatu pre unu oficeriu prusianu in Estella.

** Curierulu de Iasi aduce o notiția umoristica cam de cuprinsulu urmatoriu. De cându a aflatu porcii din Iasi, ca carnea lor nu se mai mananca, pentru ca la Universitate s'a spusu intr'o prelegere ca ea contine trichine, umbla mandrii și fâra sfiala in libertatea cea mai mare pre strade. O deosebita predilectiune au ei pentru piatile publice. In piati'a Sft. Spiridonu au intalnirile cele mai dese. Ací se aduna porcii pre la 10 óre dimini'ti'a, mici și mari, de tota verst'a, fâra deosebire de sexu, incepu conversatiunea lor cea armonioasa sub ochii sergentiloru politiei, cari privescu cu óre-care interesu și atentiune la adunările aceste. Si in adeveru porcii acēsti'a și merita tota consideratiunea, pentru ca ei curatia piatile publice de tóte resturile dupa numerósele vendiari de legume, póme și de alte victualie. — Totu asiá se bucura și cornutele de libertatea lor cea vechia. Si pentru ce sa nu se bucuie intr'o tíera libera tóte creaturile, fâra deosebire de limba, de libertatea și egalitatea individuala garantata prin constitutiune?

Locu deschisu.

Aciliu, 22 Iunie s. v. 1873.

Domnule redactoru! In nr. 47 alu „Telegr. Rom.“ amu intempinat pre neasteptate unu articulu, care n'are nici unu altu scopu, decátu numai a innegri pre subscrisulu.

Cuprinsulu și spiritulu acelu articulu impune subscrisulu datorint'a morala și oficiósa a rugá pre on. red. a „Tel. Rom.“ că sa binevoiesca a dá locu in colónele acēlei'a si următoarei dechiaratiuni:

Nu e adevératu, ca comun'a bisericesca gr. or. din Aciliu aru fi imputernicitu cându-va pre subscrisulu, că sa cumperu posesiunile biseri-ei gr. cat. din Aciliu pre sém'a bisericeii nóstre gr. or., precum si acēea, „ca cei tramisi la tíera romanésca“ aru fi primitu dela dlu jude

procesuale Iosefu de T e l e k y citatiuni in limb'a magiara, si nu in cea româna, neadeveru e in fine si acēea, ca mentiunatul domnu i-arú fi batjocoritu si tratatu in modu brutalu.

Spre chiarificarea lucrului 'mi permitu a espune următoarele:

Inca acum 3 ani a substernutu comitetulu bis. nóstre gr. or. din Aciliu o suplica la ven. sinodu archid. pentru medilocirea, că averea fostei biserice gr. cat. din comun'a nóstra, sa se predea simplu și fâra despogubire bisericeii nóstre, pentru ca in Aciliu nici biserica gr. cat. nici credinciosi nu se mai aflau, si pentru ca averea acēea cându-va totu dela comun'a Aciliu, trebuie sa fia fostu luata.

Cererea acēsta s'a facutu chiaru la propunerea mea, in sa ven. sinodu archid. a aflatu cu cale a ne indrumá, că sa concedemu caus'a acēsti'a unui advocatu.

Indrumarea acēsta n'amu putut'o urmá, pentru ca ne temeamu sa nu causámu miserei nóstre bisericeii spese procesuali zadarnice, și asiá dara noue ni s'au detrasu tóta speranti'a de a dobandi pre calea acēsta, si nu s'au mai facutu chiaru nici unu pasu in asta cauza pâna astadi.

In Septembrie a. tr. amu aflatu din intemplantu fiindu eu in Sabiuu, ca Revrd. domnu protopopu gr. cat. Ioane V. Russu este imputernicitu a vinde averea bisericeii gr. cat. mentionata, si ca aru fi si primitu pentru acēea unele oferte.

Eu cá posessoru și locuitoriu in comun'a Aciliu, nefiindu de nimenea indrumatu s'au imputernicitu cá sa cumperu averea acēsta pentru biserica nóstra, care nici nu avea banii necesari la cumperare, amu oferitu inca in díu'a acēea mai multu decátu toti cei-lalti si aprobandu-se actulu de vendiare amu ramasu cumperatoriu. Deslusire la asertiunile de susu póte dá si Revrd. d. protopopu susu mentinnatu.

La vre-o 2 luni dupa cumperare a postitu reprezentanti'a bisericeii nóstre, cá sa-i vendu din averea cumperata de mine, curtea aflatori'a in centrulu comunei, pentru cá pre acēea sa-si zidésca scóla si biserica. Cu daun'a mea amu fostu in voitu la scopulu acēsta sântu și maretiu, si amu facutu tocméla de fatia cu par. adm. prot. Ioanu Drocu, si comun'a bis. s'a si rogatu de Ven. cons. archid. cá sa-i dea banii necesari la acēsta cumperare din vre-unu fondu archid. imprumutu.

Potu eu deci figurá cá imputernicitulu bisericeii nóstre gr. or.?

Tardiu dupa acēsta i-a plesnit preotalu de aici I. Popoviciu prin minte, ca eu cá notariu alu comunei, n'aru fi trebuitu sa cumperu pentru mine ei pentru biserica, si combinandu si incurcandu cumperarea pe bani, cu predarea averei pre nimic'a, dupa cum au cerutu comun'a biser. acum 3 ani, tocm'a la propunerea mea, si prin o suplica scrisa de mine, au inceputu a me injurá si defaimá prin cárcime si printre ómeni, succediendu-i a aduná impregiuru'si numai „pre cei 6 tramisi la tíera rom.“ dintre cari numai singuru unulu este membru alu comit. par. si si acel'a totu de categori'a celor-lalti, alu doilea fecioru alu fostulu si depusulu preotu gr. cat. de aici, alu cáru frate incarceratu pentru omoru s'a prapaditu in Gherl'a, tíera cei-lalti 4, nisce ómeni dintre cei mai de rendu, mai nebagati in sēma si mai disolati in tóta comun'a nóstra, despre cari intre 200 familli prin venturarea Popei alesu cá contrari ai mei, singuru numai din invidia, nu merita a mai perde nici unu cuventu.

Ca preotulu de aici I. P. pas'esce in esto modu in contr'a mea, nu me miru multu, pentru ca-i cunoscú caracterulu, pentru ca sciu ca eu insumi i-amu luat averea bisericeii nóstre din administratiune, si prin acēsta i-amu detrasu unu castigu altfelu neiertatu dela 100—200 fl. v. a. anual, si pentru ca eu insumi, la nemulțiamirea generale amu fostu silitu sa facu asupra-i o aretare disciplinaria, pentru escese scandalóse, comise in betia printerguri de tíera in comunele vecine, si pentru faptele cele inmorale comise in mediloculu fiiloru sei sufletesci, care fapte facu nu-

mai rusine întregi tagme preotiesci, și strica-ciune poporului din comun'a nóstra, si in urma pentru ca dela unu omu fâra nici o cultura, fâra nici o morala, nici nu poteamu acceptá altu ce-va.

Cu tóte acēstea m'au durutu fórtu, vediendu ca eu aparú intr'unu jurnalulu publicu cá insielatoriu alu bisericeii nóstre, pre cându eu primindu inca acum 5 ani presiulu comitetulu paroch. de aici, amu constrinsu pre preotulu nostru, care in restempu de 16 ani, au primitu și ingri-gitu venitulu bisericeii nóstre, preste 200 fl. v. a. pre fia-care anu, asiá, incátu intregu intregulu nu s'au mai gasitu, si prin o comisiune esmisa din partea ven. cons. arch. in persónele dd. preoti P r e d o v i c i u din Ocn'a, și C r a c i u n u din Apoldu, cá se redea bisericeii bateru 320 fl. v. a. numai in anii din urma, lasându pecatele vechi pentru incungiurarea proceselor, și primindu atunci lad'a bisericeii numai cu 190 fl. v. a. prin chivernisire drépta, o amu adusu acolo, incátu astadi are unu capitalu preste 1200 fl. v. a. elocati in comuna spre fructificare.

Ce privesce pre dlu solgabirou Iosef de T e l e k y trebuie sa observu, ca cei 6 tramisi cam pre la mediloculu lui Iunio a. c. venindu beti dela carciuma, au intratu in cas'a privata a mea, m'au injoratu, amenintiatu, etc. asiá incátu numai judele comunalu i-a potutu alongá din cas'a mea, si eu amu trebuitu sa facu despre acēsta aretare la deregatori'a cercuale politica.

Citatiunile ormate la acēsta aretare, au fostu scrise in limb'a româna, eu insumi le-amu inmanuatu citatiloru, si fiindu ca densii n'au voitu sa subserie primirea amu trebuitu sa observu ast'a in col'a de inmanuare.

La infatisiarea din 24 Iunie st. n. amu fostu insumi, si dimpreuna cu judele comunalu la oficiolatu cercuale de fatia, si este minciuna grósa, ca dlu jude procesuale i-arú fi masacratu etc. din contra dlu i-au indrumatu la respectarea deregatoriiloru esistente, si au transpusu aretarea mea pentru cercetarea ulterióra la judiciulu cercuale reg. din Mercurea.

In fine recomandú celoru tramisi la tíera rom., cá alta-data sa informemie mai bine, si mai cu sēma fatia cu notarii cercuali și comunali, cari nu suntu pusi se imparta ómeniloru bani séu alte beneficii, ci mai verosus cá se contribuie la incasarea impositelor statului, cá sa conduca afacerile delicate ale comunei, fatia cu acei'a, care singuri aru voi sa traga din averea comunei folosu, si cari prin urmare trebuie totu-déun'a sa aiba si câte o multime de inimizii, déca voiescu sa-si implinésca oficiulu esactu.

Ioane I v a n u ,
notariu cercuale.

Concursu.

Intru intiesulu milostivei ordinatiuni consistoriale din 23 Ian. 1874. nr. 54. dn nou se publica concursu pentru vacant'a parochia de clas'a a trei'a — Egerszegu pâna in 31 Iuliu a. c.

Concurentii voru avea a-si asterne recursele lor, instruate intru intiesulu Statutulu organice, respectivulu domnu Protopresviteru Parteniu Trombitasiu de Betlen in Moresiu-Ostiorheiu.

Datu in Egerszegu 6/18 Iun. 1874.

Comitetulu parochialu in contielegere cu susu laudatulu domnu (3—3) Protopresviteru.

Anunciu.

Portretulu Escelentiei Sele repositulu D. Andreiu Baronu de Siagun'a se afla spre scopulu unei litografii desemnatu in pétra și espusu in atelierulu fotograficu, ulititi'a Cisnadiu Nr. 9 de astadi inainte pâna in 15 I. c. mai departe in tempu de 3 zile in librari'a lui Franz Michaelis, piati'a mica Nr. 12, spre scopulu de a se vedé din partea publiculu si spre scopulu subscrip-tiunei.

A. Schivert.